

Neufeld Ágnes

Ez egy diákkori kép. A feleségemnél maradhatott a kép, és [a második világháború után] úgy került vissza hozzám. 1937-ben vagy 1938-ban készülhetett, valószínűleg Kolozsváron. A feleségem látható a képen, aki akkor elsőéves filológia szakos hallgató volt, angol--francia szakos. Mellette van egy évtársam, orvoskollégám az egyetemről, Grosz István, ő is zsidó. A feleségem és ő általam ismerkedtek meg. Nem voltunk olyan egészen közeli barátságban a fiúval, de jóban voltunk vele. Temesvári származású, jó módú fiú volt, sebészetre specializálódott az egyetemen. 1940-ben avattak orvosnak minket, ő visszatért Temesvárra. Ott a zsidókat nem bántották, mert román fennhatóság alatt voltak [lásd: zsidótörvények Romániában]. A családjáról sem tudok semmit. Valószínűleg a kommunizmus ideje alatt alijázott, de nem tudok semmi pontosat róla.

Harmadéves orvos voltam, amikor 1936. december 25-én megismerkedtem a feleségemmel. Ő elsőéves angol szakos volt. Raáb Ágnesnek hívták, aradi volt. A Szent Egyház utca elején jobbra, ahol most kiállítások szoktak lenni, ott régen volt egy táncos kávéházféle, Cristal Pallas volt a neve. Ott ismerkedtünk meg a feleségemmel egy szombati táncdelutánon. A kávéház tulajdonosa zsidó volt, és szombat délután ott összegyűltünk, a zsidó diákoknak egy része.

Nekünk, orvosoknak megvolt otthon egy behívónk mozgósítás esetére már harmadéves korunktól, anélkül, hogy az aktív katonaságot letettük volna. 1940-ben, a bécsi döntés előtt mozgósítás volt, be kellett vonuljak. Nagyvárad és Arad között, egy Horod nevezetű faluban volt az egységem, én minden szombaton és vasárnap átmentem Aradra Ágihoz. Amikor a bécsi döntés volt, véletlenül kaptam egy kéthetes szabadságot, s éppen itthon voltam, Kolozsváron, s akkor már nem mentem vissza. Mi nem fogtuk fel, hogy ez a bécsi döntés tulajdonképpen minket elválaszt egy határral. Úgy volt, hogy ősszel bevonulok katonának, kilenc hónap a katonaság, és utána összeházasodunk. És akkor tudtuk meg, hogy Magyarországon létezett egy zsidótörvény [lásd: zsidótörvények Magyarországon], amelynek értelmében házasság útján zsidó nem jöhetett át Magyarországra -- Kolozsvár magyar fennhatóság alá került ismét --, tehát nem tudtunk összeházasodni. Még a levelezés is nagyon nehezen ment, mert dacára annak, hogy mind a két ország Németország mellett volt a háborúban, a két ország között borzasztó feszült volt a viszony. Öt levél közül négy elveszett, cenzúra volt, s a legkisebb gyanú miatt eldobták a levelet. Néha valószínűleg el sem olvasták, pedig vigyáztunk arra, hogy semmi olyasmit ne írjunk, amibe a cenzúra beleköt, még levélileg is alig tudtunk érintkezni egymással két évig. A határ a Kolozsvár--Nagyvárad országúttól délre, négy-öt kilométerre volt. A Feleki tetőnek a fele már Románia volt. Mi a Bükkbe már nem tudtunk menni kirándulni, mert az már határzóna volt. Itt volt a határ közvetlenül Kolozsvár mellett. Szóval alig tudtunk még levelezni is egymással. 1942-ben elvittek engem Ukrajnába, és akkor még édesanyám tartotta vele a kapcsolatot, vagy négy-öt levelet váltottak.

A háború végén Ági rögtön eljött érdeklődni Kolozsvárra, hogy mi van velem. Édesapám még nem volt itthon, édesanyám sem volt itthon [mindkét szülőt deportálták, de az apa visszatért], senki rólam nem tudott semmit. Dacára annak, hogy minden hónapban írhattunk egy lapot Ukrajnából, egyetlenegy lap nem érkezett meg. Hivatalosan érdeklődött a hatóságoknál utánam, és eltűntnek voltam nyilvánítva. Én aztán átszöktem az oroszokhoz, onnan is írhattunk minden hónapban egy lapot, azok közül sem jött meg egyetlenegy sem. Ági hazament Aradra azzal, hogy én eltűntem, nem létezem. A háborúnak vége volt, életjelet tőlem nem kapott. Ő akkor már 25 éves volt, tanított egy iskolában, udvarolgatott neki egy kollégája, egy számtantanár, s egy elkeseredett pillanatában igent mondott és összeházasodtak. Lementek Bukarestbe, mert a fiú bukaresti volt, mindketten azonnal kaptak állást.

1946 szeptemberében én hazaérkeztem Kolozsvárra, az oroszok hazaengedtek. Rajtam volt egy rongyos német katonai ruha és egy lyukas bakancs. Megtudtam a címét Áginak, és hogy pillanatnyilag otthon van a szüleinél, Aradon még egy pár napot, mert vakáció volt, és Bukarestben él a férjével, s ott van katedrája. Hát mégsem lehet, hogy én ne jelentkezsem be Áginál. Hat éve nem találkoztunk, négy éve még levelet sem kapott tőlem, két éve még hírem sincs. Apámtól tudtam aztán meg, hogy én eltűntnek voltam nyilvánítva. Hat év távlatából neki egy emlék maradtam. Leültem levelet írni neki. Öt levelet eltéptem, a hatodikat elküldtem -- egy nagyjából semmitmondó levelet. [Hónapokba telt, míg a helyzet tisztázódott. Ágnes békében elvált a férjétől,

és feleségül ment Neufeld Györgyhöz.]